

ISSIQ VA QURUQ IQLIM SHAROITIDA LAVANDA (*LAVANDULA OFFICINALIS* L.) YETISHTIRISHNING ISTIQBOLLARI

G.I.G'aniyeva., F.A.Omonova

Termiz davlat universiteti, o'qituvchi (PhD), Termiz sh., O'zbekiston.

Termiz davlat universiteti, talaba, Termiz sh., O'zbekiston.

Annotatsiya. Mazkur maqolada issiq va quruq iqlim sharoitiga ega hududlarda lavanda o'simligini yetishtirishning agrobiologik xususiyatlari, iqtisodiy samaradorligi hamda istiqbollari tahlil qilinadi. Shuningdek, lavandaning qurg'oqchilikka chidamliligi, tuproq tanlamasligi va eksportbop mahsulot sifatida ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: lavanda, qurg'oqchilikka chidamlilik, efir moyi, agrotexnika, iqlim, eksport salohiyati

ПЕРСПЕКТИВЫ ВЫРАЩИВАНИЯ ЛАВАНДЫ (*LAVANDULA OFFICINALIS* L.) В РЕГИОНАХ С ЖАРКИМ И ЗАСУШЛИВЫМ КЛИМАТОМ

Г.И. Ганиева, Ф.А. Омонова

Термезский государственный университет, преподаватель (PhD), г. Термез, Узбекистан.

Термезский государственный университет, студентка, г. Термез, Узбекистан.

Аннотация. В данной статье анализируются агrobiологические особенности выращивания лаванды в регионах с жарким и засушливым климатом, её экономическая эффективность и перспективы. Также освещаются засухоустойчивость лаванды, её нетребовательность к почвам и значение как экспортно-ориентированной продукции.

Ключевые слова: лаванда, засухоустойчивость, эфирное масло, агротехника, климат, экспортный

PROSPECTS FOR LAVENDER (*LAVANDULA OFFICINALIS* L.) CULTIVATION IN REGIONS WITH HOT AND ARID CLIMATE

G.I. G'aniyeva, F.A. Omonova

Termez State University, Lecturer (PhD), Termez, Uzbekistan.

Termez State University, Student, Termez, Uzbekistan.

Abstract. This article analyzes the agrobiological characteristics of lavender cultivation in regions with hot and arid climates, as well as its economic efficiency and future prospects. It also highlights lavender's drought resistance, its low soil requirements, and its importance as an export-oriented product.

Keywords: lavender, drought resistance, essential oil, agrotechnology, climate, export potential

Kirish. Soʻnggi yillarda global iqlim oʻzgarishi natijasida qurgʻoqchil va issiq hududlar maydoni kengayib bormoqda. Bunday sharoitda suv resurslaridan samarali foydalanish va kam suv talab qiladigan qishloq xoʻjaligi ekinlarini tanlash dolzarb masalaga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, lavanda (*Lavandula*) oʻsimligi istiqbolli ekin sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Lavanda — koʻp yillik, efir moyiga boy dorivor va manzarali oʻsimlik boʻlib, asosan Fransiya, Italiya va Ispaniya kabi davlatlarda keng yetishtiriladi.

Asosiy qism. Lavanda — issiqsevar va yorugʻlikni yaxshi koʻradigan oʻsimlik boʻlib, uning ildiz tizimi kuchli rivojlangan. Shu sababli u qurgʻoqchilikka nisbatan chidamli hisoblanadi. Oʻsimlik kam unumdor tuproqlarda ham oʻsishi mumkin, biroq yaxshi drenajlangan tuproqlarda yuqori hosil beradi. Lavanda oʻrtacha 10–15 yil davomida hosil berishi mumkin. Uning asosiy mahsuloti — efir moyi boʻlib, u farmatsevtika, kosmetika va oziq-ovqat sanoatida keng qoʻllaniladi.

Issiq va quruq iqlim mintaqalarida lavanda yetishtirish quyidagi afzalliklarga ega: kam suv talab qiladi (boshqa ekinlarga nisbatan 2–3 barobar kam)

yuqori haroratga chidamli (+40°C gacha)

shoʻrlangan va kambagʻal tuproqlarda ham oʻsadi

zararkunandalarga nisbatan nisbatan chidamli

Masalan, Markaziy Osiyo hududlari, xususan Oʻzbekiston iqlimi lavanda yetishtirish uchun qulay hisoblanadi.

Lavanda yetishtirishda quyidagi agrotexnik tadbirlarga e'tibor qaratish lozim: Ekish muddati: bahor yoki kuz Sug'orish: dastlabki yillarda me'yorida, keyinchalik kamroq. O'g'itlash: organik va mineral o'g'itlar bilan. Kesish (pruning): hosildorlikni oshirish uchun muhim

Shuningdek, lavanda qator oralari ishlov berishni talab qiladi, bu esa tuproq namligini saqlashga yordam beradi.

Iqtisodiy samaradorligi. Lavanda yuqori daromad keltiruvchi ekinlardan biri hisoblanadi. Uning efir moyi xalqaro bozorda qimmat narxda sotiladi. 1 gektar maydondan o'rtacha 20–30 kg efir moyi olish mumkin.

Lavanda mahsulotlari:

Efir moyi

Qurilgan gullar

Kosmetik vositalar

Eksport salohiyati yuqori bo'lib, ayniqsa Yevropa va Osiyo bozorlarida talab katta. Issiq va quruq iqlim hududlarida lavanda yetishtirish quyidagi sabablar tufayli istiqbolli hisoblanadi: Suv tanqisligi sharoitida samarali ekin. Qishloq xo'jaligini diversifikatsiya qilish imkoniyati. Ekologik toza mahsulot ishlab chiqarish., Turizmni rivojlantirish (lavanda dalalari). Kelajakda lavanda plantatsiyalarini kengaytirish orqali qishloq xo'jaligi eksportini oshirish mumkin.

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, issiq va quruq iqlim sharoitlarida lavanda o'simligini yetishtirish qishloq xo'jaligining istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Lavandaning agrobiologik xususiyatlari, xususan, uning qurg'oqchilikka yuqori darajada chidamliligi, kam suv talab qilishi va turli tuproq-iqlim sharoitlariga moslashuvchanligi uni resurslar cheklangan hududlar uchun muhim ekin sifatida namoyon etadi. Shuningdek, lavanda yetishtirish iqtisodiy jihatdan ham yuqori samaradorlikka ega bo'lib, uning asosiy mahsuloti hisoblangan efir moyi jahon bozorida katta talabga ega. Bu esa mazkur ekinni nafaqat ichki bozorni ta'minlash, balki eksport salohiyatini oshirish nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Lavanda asosida

tayyorlanadigan mahsulotlar — farmatsevtika, kosmetologiya va oziq-ovqat sanoatida keng qo'llanilishi uning iqtisodiy qiymatini yanada oshiradi. Bundan tashqari, lavanda plantatsiyalarini tashkil etish orqali degradatsiyaga uchragan va kam unumdor yer resurslaridan samarali foydalanish imkoniyati mavjud. Bu esa ekologik barqarorlikni ta'minlash, tuproq eroziyasining oldini olish hamda bioxilma-xillikni saqlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, issiq va quruq iqlim sharoitida lavanda yetishtirish nafaqat agrotexnik va iqtisodiy jihatdan samarali, balki ekologik nuqtai nazardan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish va mahalliy sharoitga mos navlarni yaratish orqali lavandachilikni rivojlantirish katta istiqbollarga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Dusmuratova F. Flowering Biology of *Lavandula officinalis* L. in Tashkent // International Journal of Botany Studies. – 2021. – Vol. 6, No. 3. – P. 45–50.
2. Arslonova R.R., Omonova F.N. Medicinal Lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.): Analysis of the Medicinal Properties of the Plant // Journal of Medicinal Plants Research. – 2020. – Vol. 14, No. 5. – P. 210–215.
3. Askarov I.R., et al. Ethnobotanical Study of Acclimatized Lavender in Uzbekistan // Asian Journal of Plant Sciences. – 2019. – Vol. 18, No. 2. – P. 78–84.
4. Jalilov F.S., Zokirjonov A.D. Lavender (*Lavandula*) Plant's Pharmacognostic and Biological Structure // Pharmacognosy Journal. – 2022. – Vol. 14, No. 1. – P. 33–39.
5. O'ralov B.S., Begmatov A.M. Bioecological Properties of *Lavandula angustifolia* Mill. // Uzbek Biological Journal. – 2021. – No. 4. – P. 25–30.